

Kako bi osigurala konkurentnost i inovativnost dok je suočena sa izazovima koje nosi intenzivna globalna konkurencija, te istovremeno prisutna nisko kvalifikovana radna snaga i problem starenja populacije, Evropska unija je odgovor našla u implementaciji i promociji Stručnog obrazovanja i obuke koje postaje vitalno za pripremu pojedinaca za izazove tržišta rada. U skladu s tim, aktivnosti na povezivanju obrazovanja i tržišta rada kroz stručno obrazovanje i obuku pomažu da se obezbijede vještine, znanja i konkurentnost neophodne na današnjem tržištu rada, te su te aktivnosti neodvojivi dio programa Evropske unije „Obrazovanje i trening 2020“.

Stoga je jako važno trajno usklađivanje obrazovanja s potrebama tržišta rada što podrazumijeva da stručno obrazovanje ima ključnu ulogu u razvijanju ljudskih potencijala s ciljevima postizanja privrednog rasta, zapošljavanja i ostvarivanja socijalnih ciljeva.

PREPORUKA 3: PROMOCIJA I PRIMJENA NACIONALNOG KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA

U Bosni i Hercegovini, na polju usvajanja Nacionalnog / državnog kvalifikacijskog okvira se stiglo do usvajanja Osnova kvalifikacijskog okvira od strane Vijeća ministara, što još uvijek ne obavezuje na njegovu primjenu, te se primjenjuje zastarjeli kvalifikacijski okvir koji nije usklađen sa evropskim. Osnovama kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini stvara se preduslov za izradu „Kvalifikacijskog okvira u Bosni i Hercegovini“, koji treba povezati prethodne, sadašnje i buduće rezultate učenja, te ih postaviti u međusobne odnose unutar Bosne i Hercegovine, ali i Evropskog kvalifikacijskog okvira i evropskog obrazovnog prostora, a koji bi trebao biti donesen najkasnije do kraja 2015. godine. Državni kvalifikacijski okvir će olakšati transfer, transparentnost i priznanje kvalifikacija definisanih kao rezultati učenja koji su procijenjeni i certificirani od strane kompetentnog tijela na državnom i sektorskom nivou.

PREPORUKA 4: RAZVITI LJUDSKE RESURSE U OBRAZOVNOM SEKTORU SA FOKUSOM NA ANDRAGOŠKO OBRAZOVANJE

Kao i u drugim strukama, od nastavnika se očekuje trajno sudjelovanje u procesu učenja koje će doprinijeti ostvarenju i povećanju njihovih

kompetencija. Većina nastavnika u obrazovanju odraslih, danas u Bosni i Hercegovini, nema temeljna andragoška znanja i vještine, između ostalog i zbog nedostatka mogućnosti za takvo obrazovanje.

Imajući u vidu nerazvijenost institucionalnog okvira za obuku i usavršavanje nastavnog kadra u oblasti obrazovanja odraslih, za značajniji napredak u osiguranju kvalitetne stručne obuke odraslih osoba veoma je važno razviti sistem profesionalnog napredovanja u karijeri nastavnika i definisati kvalifikacione nivoe (vrste nastavničkih zvanja) i razviti sistem standarda i normi za njihovo postizanje, kao i izraditi programe i module za osposobljavanje i usavršavanje nastavnika i saradnika koji rade u različitim oblastima obrazovanja odraslih i osposobljavanje nastavnika za rad u području obrazovanja odraslih.

Važno je spomenuti da, u RS, pet godina nakon donošenja Zakona o obrazovanju odraslih, nije učinjeno ništa po pitanju obrazovanja nastavnog kadra za rad sa odraslim osobama. Naime, donesen je Pravilnik o vrsti stručne spremlje nastavnika, koji ne govori o potrebi i obavezi da nastavnici posjeduju andragoško obrazovanje.

PREPORUKA 5: SISTEMATSKO PRAĆENJE OBRAZOVANJA ODRASLIH

Postignuća i razvoj svake djelatnosti, pa tako i obrazovanja odraslih, nije moguće pratiti bez statističkih pokazatelja. Priznavanjem obrazovanja odraslih kao sastavnog dijela cjelokupnog obrazovnog sistema, odnosno javnim finansiranjem obrazovanja odraslih, statističko praćenje potrebno je radi odgovarajućeg nadzora uspješnosti.

Uspostavljanjem statističkog praćenja obrazovanja/učenja odraslih u bitnome će se promijeniti slika o obrazovnoj strukturi stanovništva. Raspolaganje relevantnim informacijama o obrazovanju odraslih je osnovni uslov za ostvarivanje ciljeva obrazovne politike u ovoj oblasti, za analizu i unaprijeđenje rada, planiranje i preduzimanje sistemskih mjera i donošenje strateških planova, njihovo praćenje i evaluaciju.

S tim u vezi neophodno je da državne agencije u kompleksu registrovanja i praćenja obrazovanja uključe djelatnost obrazovanja odraslih, te da

nadležne institucije usaglasile indikatore statističkog praćenja obrazovanja sa međunarodnim zahtjevima i standardima.

U okviru projekta „EDU & JOB – Jačanje prava radnika i tržišta radne snage zagovaranjem regulative o obrazovanju odraslih“ ALDI i CCI će dati doprinos ispunjenju ove preporuke kroz uspostavljanje monitoringa provođenja Zakona o obrazovanju odraslih na nivoima gdje je Zakon usvojen, te kroz objavljivanje periodičnih izvještaja.

PREPORUKA 6: OSIGURANJE VEĆE POVEZANOSTI PROGRAMA OBRAZOVANJA ODRASLIH SA POTREBAMA TRŽIŠTA RADA

Obrazovanje radne snage je jedan od ključnih faktora koji utiču na nivo zaposlenosti i nezaposlenosti, neaktivnosti i nivoa plaća zaposlenih. Obrazovanje je ključno za nova radna mjesta i bolji standard života iz razloga što obrazovanje i stručnost pomaže u zapošljavanju i utiče na standard života kroz visinu bruto plaće zaposlenog radnika.

Provođenje projekata u kojima će se unaprijediti sistem obrazovanja odraslih može dodatno stimulatino uticati na poslodavce da proširuju obim poslovanja i broj radnih mjesta.

Koliko je značajno povezati programe obrazovanja odraslih sa potrebama tržišta rada, govori i činjenica da je u periodu (2007 – 2013), Evropski socijalni fond, sa ukupno oko 57 milijardi eura, prije svega podržavao programe koji se odnose na prilagodljivost radne snage suočene s ekonomskim promjenama pa pomagao razvoj institucija tržišta rada, aktivne mjere zapošljavanja i cjeloživotnog učenja, uključujući u njih i privatni sektor.

Ključno je, u cilju animiranja odraslih na obrazovanje, promovirati povezanost obrazovanja sa stanjem na tržištu rada, kako je već ranije opisano. Ovo je važno, ne samo za pojedince koji se nalaze na evidencijama službi za zapošljavanje, već i kako bi se ukazalo da javne politike mogu efikasno pobjeđivati u borbi protiv nezaposlenosti, a takođe i da se ukaže na značaj multidimenzionalnosti problema nezaposlenosti čije razumijevanje je presudno u politikama koje imaju za cilj povećanje broja zaposlenih, odnosno smanjenje broja nezaposlenih radnika.

Maj, 2014. godine

OBRAZOVANJE ODRASLIH

kao strateška šansa za ubrzanje ekonomskog i socijalnog razvoja Bosne i Hercegovine

UVOD

U Evropi je poziv za uzbunu, kroz objavljivanje Strategije „Europe 2020“ uputio 2010. godine José Manuel Barroso koji je tu godinu označio kao godinu novog početka za EU nakon izlaska iz ekonomske i finansijske krize. Ova strategija je donesena u trenutku kada je Evropa od 2008. godine izgubila milione radnih mjesta zajedno sa ogromnim porastom tereta javnog duga.

Strategija Evropske unije „Europe 2020“ ističe važnost obrazovanja odraslih, kroz jedan od svojih sedam programa, Program za nove vještine i radna mjesta podstiče modernizaciju tržišta rada, osnaživanje ljudi kroz razvoj njihovih vještina tokom cijelog života s ciljem povećanog učešća radne snage, te boljeg odnosa ponude i potražnje.

U martu 2014. godine, Bosna i Hercegovina je imala ukupno 552.452 nezaposlenih na evidencijama službi za zapošljavanje, što je za 22.399 osoba više u odnosu na isti mjesec 2011. godine. Ovo je dovoljan razlog da se i u Bosni i Hercegovini pozove na uzbunu i poduzmu konkretne aktivnosti na izlazak iz krize i smanjivanje broja nezaposlenih.

Korjenita reforma obrazovnog sistema i uspostavljanje zakonske regulative u oblasti obrazovanja odraslih može veoma pozitivno doprinijeti ubrzanju oporavka tržišta rada u

BiH posebno iz razloga što bi modernizovani sistem obezbijedio lakše prilagodavanje privatnog sektora promjenama na tržištu, veću mobilnost radne snage, te potpunu uključenost radno aktivnog stanovništva u radnu snagu.

OBRAZOVANJE ODRASLIH U BOSNI I HERCEGOVINI

Jasno je da nivo obrazovanja radne snage ima izuzetan uticaj na nivo aktivnosti generalno, a posebno na stope zaposlenosti. Veoma je značajno istaći da se rast zaposlenosti može očekivati jedino dugoročnim planiranjem razvojnih politika i povezivanjem obrazovanja sa stanjem na tržištu rada.

Od suštinske važnosti je redefinisane postojeće i utvrđivanje potpuno nove obrazovne politike (ciljeva i propisa) u oblasti stručnog obrazovanja, obuke i obrazovanja odraslih. To će omogućiti podizanje nivoa stručnog obrazovanja i obuke odraslih na nivo zemalja članica Evropske unije u skladu sa Strateškim okvirom za evropsku saradnju u obrazovanju i treningu („ET 2020“_2009/C 119/02) i uspostavljanje sistema cjeloživotnog učenja. Posljedično, očekuje se veći stepen integracije, stručne obuke, treninga i obrazovanja odraslih u sistem formalnog osnovnog, srednjeg, visokog obrazovanja, na način dostupan svima, a posebno nezaposlenim, radnicima i socijalno ranjivim kategorijama stanovništva.

Donošenje kvalitetnih propisa iz oblasti obrazovanja odraslih, stručnog obrazovanja i obuke koji će uvažavati potrebe osiguranja kvalitetnog programa stručne obuke će značajno doprinijeti pozitivnim promjenama na tržištu rada, a posebno dinamizaciji tržišta rada, te jačanju kredibiliteta involviranih zainteresovanih strana.

Zbog novih tehnoloških dostignuća i savremenih proizvodnih procesa, te promjena na tržištu rada, u Bosni i Hercegovini se osjeća potreba za obrazovanjem nezaposlenih, odraslih osoba koje stiču prvo zanimanje, kao i osoba koje se žele prekvalifikovati ili dokvalifikovati. U BiH postoji manjak svijesti o potrebi da se konstantno obrazujemo tokom života, što je inače politika Evropske unije koju promovira koncept "cjeloživotno obrazovanje".

Institucionalna slika obrazovnog sektora u Bosni i Hercegovini je odraz uređenja države, definiranog Ustavom BiH, ustavima entiteta i kantona, te Statutom Brčko distrikta i na osnovu kojih se zakonski definiraju nadležnosti u oblasti obrazovanja. Puno i nepodjeljenu nadležnost u obrazovanju imaju Republika Srpska, deset kantona u Federaciji BiH i Brčko distrikt. Prema Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH je nadležno za obavljanje poslova i izvršavanje zadataka koji su u nadležnosti BiH i koji

Ovaj dokument je sačinjen uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj ovog dokumenta je isključivo odgovornost ALDI i CCI ni pod kojim okolnostima ne može se smatrati da odražava poziciju Evropske unije.

se odnose na utvrđivanje osnovnih načela koordiniranja aktivnosti, usklađivanja planova entitetskih tijela vlasti i definiranje strategije na međunarodnom planu, između ostalih, i za oblast obrazovanja.

U skladu sa raspoloživim budžetima i ciljevima obrazovne politike različiti nivoi vlasti su ostvarili različit stepen napretka po pitanju cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih.

Bosna i Hercegovina

Na nivou Bosne i Hercegovine, doneseni su adekvatni okvirni zakoni o obrazovanju koji u skladu sa evropskim standardima omogućavaju nižim nivoima vlasti da donese odgovarajuće propise koji će bliže urediti pitanja obrazovanja odraslih, a važno je spomenuti da je Vijeće ministara usvojilo Osnove kvalifikacijskog okvira u BiH 24.03.2011. g. u Sarajevu.

Takođe, Vijeće ministara BiH je u aprilu 2014. godine donijelo Odluku o usvajanju Principa i standarda u oblasti obrazovanja odraslih u Bosni i Hercegovini, s ciljem poboljšanja i ujednačavanja obrazovne i kvalifikacijske strukture stanovništva, te povećanja zaposlenosti u BiH.

Republika Srpska

U Republici Srpskoj, Zakon o obrazovanju odraslih je usvojila Narodna skupština Republike Srpske 11. juna 2009. godine. U ovom entitetu već je usvojen i Zakon o izmjenama i dopunama zakona o obrazovanju odraslih. Od 2010. godine u ovom entitetu djeluje Zavod za obrazovanje odraslih, koji je nadležan za ovu oblast. U skladu sa Zakonom u RS se provode programi obrazovanja odraslih koji se postepeno razvijaju.

U Republici Srpskoj, u skladu sa Zakonom o obrazovanju odraslih, samo verifikovane institucije mogu da provode prethodno navedene obuke, odnosno institucije koje dobiju dozvolu od Zavoda za obrazovanje odraslih za izvođenje određene obuke. U Republici Srpskoj je registrovano 47 takvih obrazovnih institucija.

U Republici Srpskoj, donesena su tri nastavna plana: Nastavni plan i program za osnovno obrazovanje odraslih, Nastavni plan i program za srednje stručno obrazovanje odraslih za zanimanja trećeg stepena složenosti (za 57 zanimanja) i Nastavni plan i program za srednje stručno obrazovanje za zanimanja četvrtog stepena (za 37 zanimanja).

Federacija BiH

Na inicijativu Federalnog ministarstva obrazovanja, u cilju normativnog uređenja u oblasti obrazovanja odraslih i unifikacijom zakona u svim kantonima, Vlada FBiH je 24. aprila 2014. godine utvrdila Nacrt zakona o principima obrazovanja odraslih u FBiH. Gledano po kantonima u FBiH, situacija je različita od kantona do kantona. Ono što se ipak može jasno uočiti jeste da su u određenim kantonima poduzeti konkretni koraci u ovoj oblasti dok je situacija u ostalim kantonima potpuno suprotna.

Unsko-sanski kanton

U Unsko-sanskom kantonu Zakon o obrazovanju odraslih donesen je 14. maja 2013. godine. U toku su pripreme za provođenje programa obrazovanja odraslih koji se implementiraju usporenim tempom obzirom na budžetska ograničenja.

Posavski kanton

U toku izrade analize nisu identifikovane bilo kakve aktivnosti u pogledu uspostave zakonskog okvira u oblasti obrazovanja odraslih.

Tuzlanski kanton

U Tuzlanskom kantonu pripremljen je Nacrt Zakona o obrazovanju odraslih koji je usvojen u Skupštini TK 09.06.2014., te je raspisana javna rasprava. Konačno donošenje Zakona očekuje se tokom 2014. godine.

Zeničko-dobojski kanton

U Zeničko-dobojskom kantonu je takođe utvrđen Nacrt Zakona o obrazovanju odraslih. Nakon što su održane javne rasprave u većini općina u ZDK stekli su se svi potrebni uvjeti da Prijedlog Zakona bude upućen u skupštinsku proceduru, te da se tokom 2014. godine i donese.

Bosansko-podrinjski kanton Goražde

Još jedan kanton u kojem se očekuje vrlo brzo utvrđivanje Nacrta Zakona o obrazovanju odraslih jeste Bosansko-podrinjski kanton Goražde. Vlada BPK Goražde u svom programu rada za 2014. godinu

ima usvajanje Nacrta Zakona o obrazovanju odraslih do jula 2014. godine.

Srednjobosanski kanton

U toku izrade analize došlo se do informacija da su pokrenute prve aktivnosti na osnovu kojih se može očekivati da će se tokom 2014. godine inicirati zakonodavna procedura u oblasti obrazovanja odraslih.

Hercegovačko-neretvanski kanton

Na području Hercegovačko-neretvanskog kantona Nacrt Zakona o obrazovanju odraslih ne postoji, no postoji velika zainteresovanost nadležnih organa da rade na ovom pitanju. Za 2014. godinu planirano je uvrštavanje Zakona o obrazovanju odraslih u Program rada Vlade.

Zapadno-hercegovački kanton

U Zapadnohercegovačkom kantonu je u planu izrada Strategije obrazovanja odraslih. Vlada je takođe zainteresovana za donošenje Zakona o obrazovanju odraslih.

Kanton Sarajevo

U Kantonu Sarajevo, 2013. godine usvojen je Nacrt Zakona o obrazovanju odraslih od strane Vlade i Skupštine KS, nakon čega je upućen na javnu raspravu. Od tada, konačan prijedlog zakona nikad nije stavljen na dnevni red.

Kanton 10

U toku izrade analize nisu identifikovane bilo kakve aktivnosti u pogledu uspostave zakonskog okvira u oblasti obrazovanja odraslih.

Brčko Distrikt

Iako u Brčko distriktu još uvijek ne postoji Nacrt zakona o obrazovanju odraslih, moguće je da isti Zakon u skorijoj budućnosti bude donesen s obzirom da je u Strategiji razvoja, Akcioni plan Brčko Distrikt, pomenuto stvaranje uslova za cjeloživotno učenje kroz sve oblike obrazovanja i obuke kroz donošenje zakona koji će urediti ovu oblast.

Socio-ekonomska situacija nakon poplava u BiH

Sredinom maja 2014. godine su se desile velike poplave u BiH nakon padavina koje su prevazišle rekord zadnjih 120 godina, od kako se vrše mjerenja. Iz korita su se izlile rijeke Bosna, Drina, Sana, Sava, Vrbas i druge. Poplavljeni su Brčko, Maglaj, Doboj,

Derventa, Tuzla, Prijedor, Travnik, Janja, Bijeljina, Zenica, Živinice, Vareš, Zavidovići, Ključ, Banja Luka, Čelinac i mnoga druga mjesta i naselja.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine proglasila je 15. maja 2014. godine stanje prirodne nesreće, a Vlada RS je 17. maja 2014. godine proglasila izvanrednu situaciju na cijelom području Republike Srpske.

Svjetska banka, Ujedinjene nacije i Evropska komisija uz predstavnike državnih i entitetskih institucija te Brčko distrikta rade na procjeni štete u sektorima energija, transport, agrikultura, stanovanje, infrastruktura, voda i sanitarije te radna mjesta i ekonomija, a prvi preliminarni rezultati trebali bi biti poznati do 18. juna. Iako se ova procjena čeka, prema preliminarnim podacima Zavoda za zapošljavanje Federacije BiH, nakon poplava i klizišta ugroženo oko 15.000 radnih mjesta, i to 5.000 u poljoprivredi i 10.000 u privredi.

Ovakva situacija će značajno uticati na dinamiku provođenja reformi u bilo kojoj drugoj oblasti osim u saniranju nastalih šteta, ali ovo bi moglo biti i podstrek vlastima da ubrzaju korak na stvaranju potrebnih pretpostavki u cilju omogućavanja građanima sa pogodnih područja da sačuvaju, odnosno pronađu novi posao.

PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE STANJA U OBLASTI OBRAZOVANJA ODRASLIH

Projekat jačanja prava radnika i tržišta radne snage zagovaranjem zakonske regulative u oblasti obrazovanja odraslih kojeg provode ALDI i CCI upravno je dizajniran da doprinese mobilizaciji raspoloživih resursa u borbi protiv nezaposlenosti i siromaštva kroz povećanje znanja, vještina i kompetencija nezaposlenih osoba, te stvaranje mogućnosti za napredovanje u karijeri za radnike sa niskim stepenom obrazovanja.

Imajući u vidu ciljeve Evropske unije, specifičnosti ekonomije i sistema obrazovanja u Bosni i Hercegovini, stanje na tržištu rada, razmjere problema nezaposlenosti i potencijale koji kroz obrazovanje odraslih mogu biti iskorišteni za poboljšanje socio-ekonomskog položaja nezaposlenih i radnika, osnovni zaključci su:

- 1) Stručna znanja, vještine i kompetencije nezaposlenih osoba su najvećim dijelom neadekvatna i zastarjela,
- 2) Obrazovni sistem ima dosta prostora za poboljšanje i bolje planiranje obrazovnih programa koji će biti više relevantni za potrebe tržišta rada,
- 3) Nezaposlene osobe sa najviše završenom osnovnom školom imaju najnepovoljniji položaj na tržištu rada i najmanje šanse za pronalazak zaposlenja,
- 4) Položaj zaposlenih radnika sa najmanjim stepenom obrazovanja moguće je značajno unaprijediti pružanjem mogućnosti za dalje stručno obrazovanje i obuku.

U skladu sa trenutnim stanjem i ciljevima na polju osiguranja konkurentne i stručne radne snage za potrebe otvorene ekonomije, slijedeće preporuke mogu biti iskorištene za dalje profilisanje obrazovne politike i njene bolje povezanosti sa tržištem rada:

1. Promocija cjeloživotnog učenja, usvajanje i primjena nacionalnog kvalifikacijskog okvira,
2. Razvoj ljudskih resursa u obrazovnom sektoru sa fokusom na andraoško obrazovanje;
3. Poboljšanje zakonodavnog okvira za obrazovanje odraslih
4. Reforma sistema stručne obuke odraslih osoba;

5. Osiguranje veće povezanosti programa obrazovanja odraslih sa potrebama tržišta rada.
6. Sistematsko praćenje obrazovanja odraslih,

U BiH, kao i u drugim zemljama EU, sistem obrazovanja i obuke se suočava sa zajedničkim izazovima kao što je starenje populacije, deficit u vještinama koje posjeduje radna snaga te izazove koje donosi globalna konkurencija.

Ove preporuke, koje su dodatno pojašnjene u prilogu nastale su na osnovu zajedničkog iskustva i dobre prakse i rezultata u reformi sistema obrazovanja i aktivnosti koje imaju za cilj promociju znanja i obrazovanja na svim nivoima i za osobe svih starosnih grupa.

Sve predložene preporuke mogu u značajnoj mjeri doprinijeti da cjeloživotno učenje i mobilnost radne snage napokon postane realnost, doprinosi unarijeđenju kvaliteta i efikasnosti obrazovanja i obuke, promovišu jednakost, socijalnu koheziju i aktivno građanstvo, te podstiče kreativnost i inovaciju, uključujući poduzetništvo, na svim nivoima obrazovanja i obuke.

PREPORUKA 1: PROMOCIJA CJELOŽIVOTNOG UČENJA I KREIRANJE ZAKONODAVNOG OKVIRA ZA OBRAZOVANJE ODRASLIH

Cjeloživotno učenje i obrazovanje, naročito odraslih, ima ključnu ulogu u društvenom i ekonomskom razvoju, budući da ono omogućava brzo i ciljano sticanje znanja i vještina potrebnih na tržištu rada. Niz međunarodnih deklaracija, dokumenata i preporuka, te akcionih planova ukazuju na važnost širenja i jačanja pristupa cjeloživotnom učenju.

Preporuke Evropske komisije "Making a European Area of Lifelong Learning a Reality (2001)"¹ i rezolucija Vijeća EU "Council Resolution on lifelong learning (2002)"² naglašavaju potrebu da se tradicionalni obrazovni sistemi moraju transformisati i postati otvoreniji i fleksibilniji kako bi polaznici mogli razvijati individualne puteve učenja u skladu sa njihovim potrebama i interesima, te tako istinski iskoristiti prilike tokom života.

Djelatnost obrazovanja odraslih nije regulisana adekvatnim zakonskim propisima na svim nivoima u

Bosni i Hercegovini. Postojeći zakonski okviri ne obezbjeđuju u dovoljnoj mjeri ostvarivanje prava odraslih na obrazovanje i pravo na kvalitetno obrazovanje. Stoga, obrazovanje odraslih mora biti sastavni, jednako važan, ali specifični dio cjelokupnog sistema obrazovanja. Zato je posebnim zakonom potrebno urediti djelatnost obrazovanja odraslih, ustanove ovlaštene za obavljanje djelatnosti, prava i obaveze odraslog učenika, status, prava i obaveze nastavnika, način i izvore finansiranja, certificiranje, evaluaciju i odgovornost radi zajedničkog djelovanja svih faktora uključenih u ovaj proces.

PREPORUKA 2: REFORMA SISTEMA STRUČNE OBUKE ODRASLIH OSOBA

U dosadašnjem sistemu obrazovanja u Bosni i Hercegovini, nije posvećena dovoljna pažnja odraslim i starijim radnicima. Veoma je važno stvoriti legislativne i institucionalne pretpostavke za obrazovanje i učenje odraslih i na taj način prevazići stanje u kojem je učenje i obrazovanje dostupno samo mladima.

Stručne škole u BiH vrše obuku za odrasle u većini slučajeva prema programima iz formalnog obrazovanja za one učenike-polaznike koji su isпали iz redovnog sistema školovanja i žele da uvećaju svoje mogućnosti za zapošljavanje pohađanjem nastave radi sticanja kvalifikacija i certifikata. Obuka za odrasle odvija se po istom nastavnom programu (samo skraćenom) i upotrebom iste metodologije kao i za redovno školovanje u stručnim školama. Osposobljavanje za proizvodna zanimanja posvećeno je malo pažnje.³

Evropska Komisija sa svim zemljama-članicama Evropske unije zajedno djeluje na ojačavanju stručnog obrazovanja i obuke. Kopenhagenska deklaracija donesena je 2002. godine, a osnova za njeno djelovanje je saradnja 31 zemlje Evrope na ojačavanju stručnog obrazovanja i obuke.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0078:FIN:EN:PDF>

² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:163:0001:0003:EN:PDF>

³ http://www.dvv-soe.org/LLA/U00_BOH.pdf